

FILMHANDLENING

FELINI AMARCORD JAG MINNS

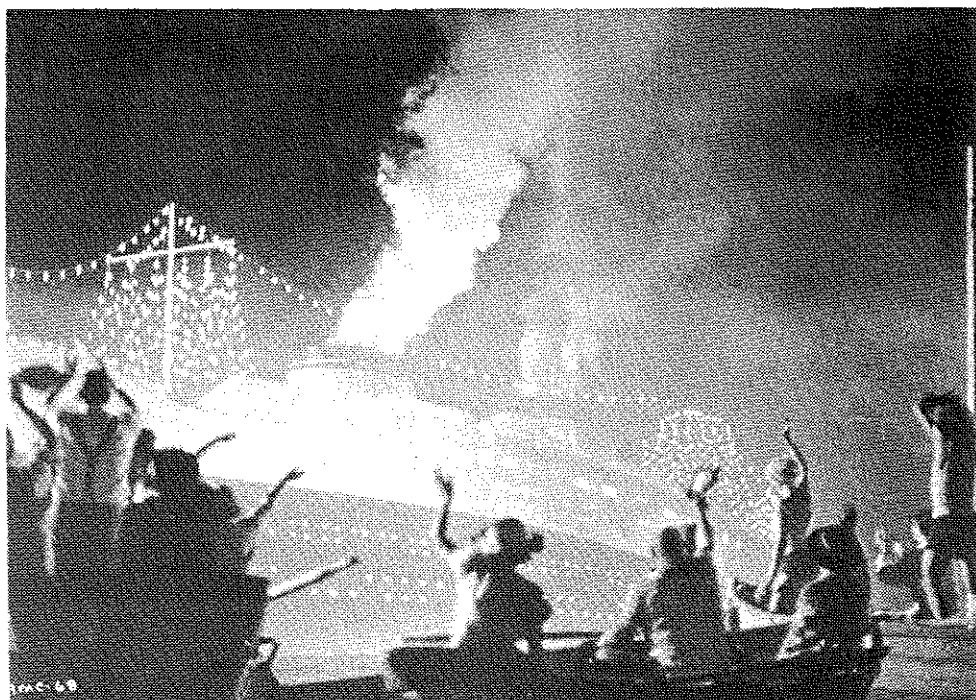
Distribution: Warner Bros AB, Box 9503, 102 74 Stockholm, 08-58 10 50

Text: Kjell Andersson, Harriet König-Enea, 1991

Utgiven av Filminstitutet
Box 27 126, 102 52 Stockholm, 08-665 11 00

Innehåll

Förord	sid 2
Filmens handling	sid 3
Staden	
videoavsnitt 1	sid 4
Skolan	
videoavsnitt 2	sid 6
Sexualiteten	
videoavsnitt 3	sid 8
Kyrkan och katolicismen	
videoavsnitt 3	sid 10
Tittas familj	
videoavsnitt 4	sid 11
Fascismen och förkrigstiden	
videoavsnitt 5	sid 13
Fellinis typgalleri	
videoavsnitt 6	sid 14
Gradiscas bröllop	
videoavsnitt 7	sid 15
Filmens regissör	sid 16
Produktionsuppgifter	sid 17
Filmografi	sid 18

Förord

Fellinis *Amarcord* är en filmens cirkusföreställning i ljud och bilder från en italiensk småstad på 30-talet. Den kan omedelbart under och efter föreställningen nära nog bryta udden av sig själv i sitt berättande. Varje ny scen eller tablå kan lätt få den tidigare att sjunka undan i glömska. Men efter filmen kan man tillsammans och med hjälp av denna handledning upptäcka skeenden och sammanhang som under föreställningen är lika svåra att hålla kvar eller fånga som vårens maniner när de flyger in över den lilla kuststaden. (Maninerna som flyger i luften är popplarnas ulliga frön, manini betyder egentligen "små händer".)

Oftast ser vi en film en gång. Vi sätter in den i vårt minnesalbum och där finns den men säger oss inte längre något i sin helhet. Enstaka scener kan plötsligt framkallas av en annan liknande händelse i vårt eget liv och tillfälligt ge oss ett oanat perspektiv på det just inträffade. Glömskan är vår lott och ibland vår välsignelse.

Nu ska vi inte glömma. Nu ska vi erinra oss det vi just varit med om och upptäcka "att fyra ögon ser mer än två." Vi fastnar för olika händelser och situationer. Var och en ser filmen genom sitt temperament och med sina erfarenheter. Vi delar med oss. Vi har valt att stanna inför staden, skolan, sexualiteten, kyrkans och katolicismens makt, Tittas familj samt fascismen och förkrigstiden.

Till filmen finns en videokassett med utdrag ur filmen kring just dessa temata.

Vi stannar i Rimini. Vi delar invånarnas drömmar för ett tag men vi uppehåller oss inte något kring de intryck från världen utanför som under det här året för några korta dagar upptar nästan alla invånare i staden. Filmerna från väster - USA - som fångslar biobesökarna på Fulgor. Den årliga biltävlingen som under ett dygn upptar befolkningen. Den stora drömska lyxångaren Rex väntade och hastiga förbipassage. Händelser som spricker och såpbubblor.

Det ska inte hindra er från att dröja kvar i dessa scener. Spelet kan börja.

Filmens handling

Livet är till för att delas och i Fellinis *Amarcord* delar vi det med många. Maninerna flyger in över den lilla kringgärdade staden vid Adriatiska havet. Vinterns välde är till ända. Alla berusas av det fortsatta livet möjligheter. Fellini vill inte hålla med om att det här är en självbiografisk film. Det ser han som en inskränkning även om Titta är hans alter ego. Han har velat skildra en italiensk småstad på 30-talet. Det är ett arv till oss ur det förgångna. Det är lätt att påstå att allt som lever i filmen lever och verkar också idag. Livets egen puls slår med samma obönhörlighet. Nu som då. Eros, sexus, familjen, skolan, små och stora gemenskaper, pojkestreck och en påfallande frånvaro av unga flickor i förvandling kännetecknar hela filmen. Filmens bilder och episoder är nära nog lika talrika som fjunbollarna som virvlar genom staden denna vårdag. Kyrkklockorna dånar. Några personer drar högtidligt som altarljus förbi på sina cyklar. Det är ett vimmel av möjligheter och bilder. Bakom dessa skenbart idylliska berättelser och episoder finns styngande verkligheter. Fascismen gror och kyrkan håller människorna i herrans tukt och förmaning. I rapsodiska scener följer vi nu hela småstaden och ett helt år.

Dragspelsmusiken följer oss vemodsfyllt och framförs av stadens blinde ibland hunsade spelman. Alla har en roll, ett innehåll att förvalta. Ganska snart får vi bekanta oss med skolvärlden och deras olika skolfuxar av båda könen. De unga gymnasisternas eviga upptåg. De har också en tradition av opposition och pulserande liv och drift att ta hand om. Flickorna skräms till näst intill osynlighet från första stund. En av bråkstackarna håller fram en groda, kanske en padda, framför en av de svartklädda flickorna med liten vit krage runt den ärbara halsen. Fellini känner dem - flickorna - nog inte annat än som onåbara drömska jungfrur på tillväxt. Pojkarnas potenta ynglingadrömmar lägger de i stället runt barmen eller kring sköten och stjärtar bland stadens mogna möjliga kvinnor i varierande viktklass. De blir alla som önskedrömmar från skönheten Gradisca till den yppiga tobakshandlerskan. De är glada, tillgängliga och fulla av lust också de. Även nymfomanen Volpina skildras med kärleksfullhet och närgången uppriktighet. Hon är som en vilsen rävhona. Alltid otillfredsställd, alltid på väg mot att tillfresställa sig och sin omgivning.

Främst följer vi Titta och hans familj fram till den nya vår som bryter in med maninerna - fjunbollarna - i sin eviga erinran om att vintern alltid har ett slut. Denna gång sammanfaller våren med ett annat uppbrott. I vemod avslutar Gradisca sitt liv i staden. Hon firar sitt bröllop med en rundhuvad karabinjär. Den blinde dragspelaren fullkomligt dränker festligheterna i ett sorgset vemod. Ett skede är slut, ett helt annat tar vid för Titta och alla andra i den lilla kuststaden. En ny utveckling föds med nödvändighet ur detta tårfyllda avsked och livet går obönhörligt vidare mot nya möten och separationer. Det går inte att hålla kvar stunden, dagen, det som varit. Livet bara fortsätter.

Staden

Videokassetten avsnitt 1

Amarcord betyder "jag minns". Ytligt sett berättar också Fellini i filmen om sin barndomsstad Rimini. Lite schablonmässigt har man ofta konstaterat att filmen är helt självbiografisk, men Fellini själv motsätter sig i intervjuer den här förenklade tolkningen. Vad han har velat skildra är en typisk italiensk småstad utan särskilt många kontakter med yttervärlden, fängslad och omringad, där man med svårighet tränger in i det obekanta och nya - som ett indirekt porträtt av hela det italienska samhället, en spegel där man kan se sig själv. Han menar att han också försökt hålla en viss distans till sitt ämne.

I filmens inledningsscener presenterar regissören småstaden på 30-talet. Vi får en försmak av dess atmosfär och av huvudpersonerna.

Vilket hus ser vi i de första bilderna?

Vilken stämning råder?

Vilken årstid är det?

Vilka personer möter vi?

Vad kan denna scen symbolisera?

I de flesta mindre italienska städer finns en promenadgata; "corson". Här promenerar stadens invånare så gott som varje kväll, upp och ner i långsam takt i ett par timmar fram till niotiden, då det plötsligt blir ödsligt och tomt. Alla försvinner hem till sitt för att äta middag.

Beskriv staden och corson. Vilket folkliv råder där?
Vilka människor passerar förbi? Beskriv dem, utseende och uppträdande.
Kan man se vilken olika status de har? I så fall, hur skildras det?
Just denna kväll tänds ett stort bål. Vad firar man?
Berätta vad som händer vid elden.
Finns det andra eldar i staden? Varför har somliga sina egna eldar?

Fellini har berättat att han från början tänkt sig att filmen *Amarcord* skulle heta "Småstaden". Han ser då staden både som ett kväande, isolerat och slutet samhälle och som en Noaks ark. Som sådan är staden en räddningens ark som beskyddar och försvarar människorna inom dess portar. Småstaden som han skildrar i filmen är en sammanfattning, menar han, av det fattigaste och mest efterblivna Italien. Människorna där begär en beskyddande figur, fadern, kyrkan, partiet, ministern. Invånarna blir aldrig vuxna, deras ambition är att förbli barnsliga.

Ur en intervju före premiären i boken "Amarcord" av Fellini.

Skolan

Videokassetten avsnitt 2

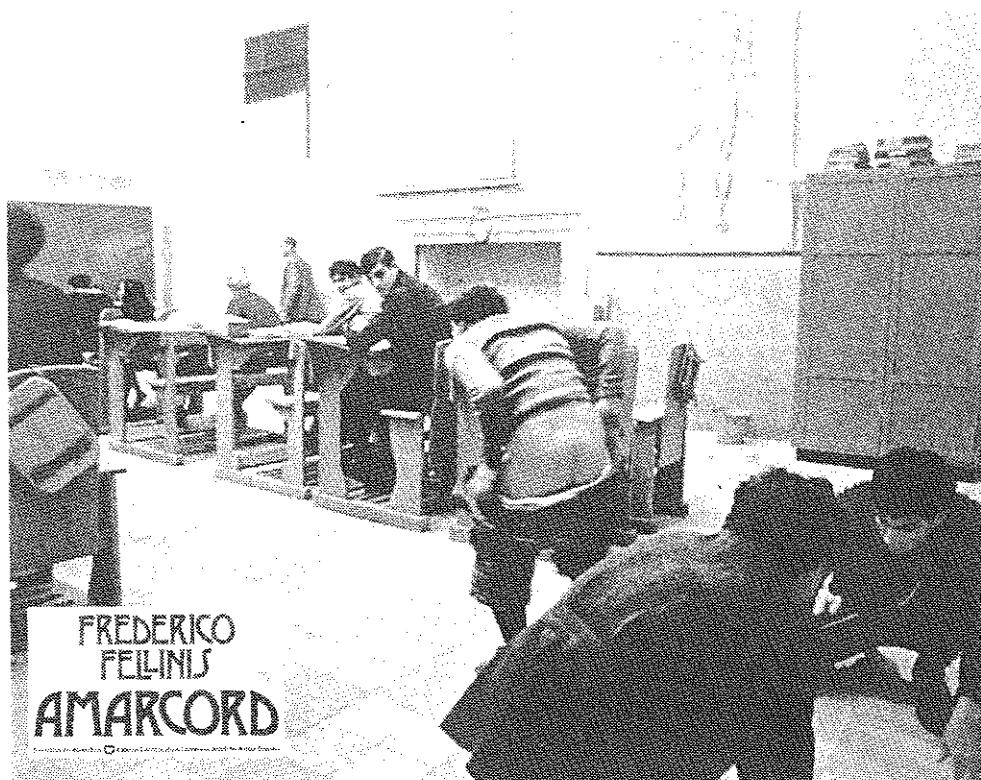
I Tittas klass går en grupp omaka elever av vilka bara några få är flickor. Åldern varierar, en del kommer från landsbygden. Även lärarna är synnerligen disparata. Var och en udda på ett eget personligt sätt och med sina egenheter. Titta och hans kompisar tycks inte ta skolarbetet på något större allvar. De busar sig mest igenom alla lektionerna.

Beskriv några av eleverna i klassen, deras karaktär och personlighet samt den status de har. Vilka kamratrelationer råder?

Vad hittar man på för olika busstreck i klassrummet? Alla lärarna är märkliga original var och en på sitt sätt. Försök att beskriva dem.

Kan man komma att minnas sina lärare så här en dag? Ändrar man bilden vartefter som tiden går och förstärker vissa intryck medan andra förbleknar?

Om sin egen skoltid berättar Fellini i intervjuboken om honom "Fellini om Fellini" av Giovanni Grazzini att man av filmen *Amarcord* förstår att han inte lärde sig särskilt mycket men att han hade väldigt roligt. Han lärde sig snarare att utveckla sin observationsförmåga och att uppfatta tystnaderna som rinner förbi i tiden än grekiska, latin, matematik eller kemi.

”Att urskilja de avlägsna ljuden, dofterna som kom in genom det öppna fönstret mitt emot, lite grann som en fånge som vet exakt hur lång tid det tar för den där triangeln av solljus att nå fram till britsen...”

Om lärarna berättar han i samma bok.

”Trots dessa neurotiska, schizoida beteenden, eller kanske tack vare, var de också lustiga, roande, patetiska och jag kände alltid en stark sympati för dem.”

Så fångar han dem här också i nio på varandra följande tablåer i filmen. Snarare som typer än karaktärer men träffade i sin tjänsteutövning i en pågående dialog på flera plan med sina galgfåglar till elever. För att tala om pojkarna. Flickorna är också här förvånansvärt bortbleknade.

Lite tidigare i boken har han berört sig själv som tonåring.

”Jag tycker inte jag har förändrats särskilt mycket sedan 17-årsåldern när jag levde livet med en engagerad men ansvarslös nyfikenhet och ständigt sköt upp en eventuellt medvetnare och seriösare attityd till morgondagen. Den där känslan av glupsk förväntan inför ljudet av klockan som talade om att lektionen var slut är fortfarande skamligt levande för mig...”

Vem känner igen sig?

Sexualiteten

Videokassetten avsnitt 3

Sexualiteten och dess mysterier upptar en stor del av Tittas och hans vänners vardag. De onanerar flera gånger om dagen, ofta tillsammans och eggas då upp varandra genom att ropa upp namnen på de sexigaste kvinnorna de vet. Där finns ju främst Gradisca, hela stadens förtjusande sexsymbol, och så tobakshandlerskan med sin otroliga barm och mattelärarinnan som alltid gör Titta svettig när han får frågan. Och så alla de cyklade bondkvinnorna som killarna älskar att kika på när de placerar sina mulliga bakdelar på de spetsiga cykelsadlarna. Även en kall marmorstaty - Viktoriamonumentet - med en naken kvinnlig bak som förföriskt vänds mot de trånande pojkögonen får dem att flämta.

Fellini beskriver med både humor och värme många episoder då Titta är nära att svimma av vällust trots att han ännu bara snuddat vid vidden av sexualitetens betydelse i livet.

Beskriv några sådana scener. Tycker ni att Fellini överdriver? Kan det avfärdas som typiskt italienskt med en överdriven fixering vid det sexuella eller har hans minnen fått ett alltför romantiskt skimmer?

Så berättar Fellini i en intervju "Fellini om Fellini":

"Från lekskolan fram till mellanstadiet kommer jag inte ihåg någonting. Jo, förresten, jag minns en av leksysterna på San Vincenzo-nunnornas daghem, det är de som bär sådana där hattar med jättelika, vippande måsvingar. - Det som jag minns är att hon brukade krama, klappa och smeka mig i en doft av gamla potatisskal och stank från surnad buljong, - jag höll på att svimma av njutningen. Jag tror att detta måste ha varit min första, våldsamma sexuella upplevelse, och t o m idag gör mig lukten av potatisskal lite svag i benen."

Han erinrar sig också i boken hur det var när han kallades till ryska ambassaden i Rom inför visningen av filmen i Ryssland. Man ville göra vissa klipp i filmen som Fellini motsatte sig t ex scenen med tobakshandlerskan. Fellini frågade då ministern om han stöts av hennes bröst. Nej inte alls, svarade ministern, varefter Fellini undrade varför den ryske åskådaren skulle behandlas annorlunda än ministern. Närmare än så kom man inte varandra. När *Amarcord* visades i Ryssland, så var det, säger Fellini, en stympad version. Scenen med tobakshandlerskan och scenen där pojkarna onanerar i den gamla bilen saknades.

Kyrkan och katolicismen

Videokassetten avsnitt 3

Kristendomsläraryn, Don Balosa, är även stadens präst. När han undervisar med slutna ögon smiter pojkar sin väg. Han är också deras biktader. Även bikten tar han emot med slutna sinnen kanske för att värja sig mot livet och verkligheten.

Hur uppträder prästen när han lyssnar på Tittas bikt?

Hur har Fellini velat skildra biktens betydelse för dessa tonårspojkar?

Har den någon som helst betydelse?

Vad har de osynliga flickorna att bikta?

Fellini har i en intervju sagt att han menar att katolsk uppfostran försätter individen i ett tillstånd av psykologisk underlägsenhetskänsla, att han berövas begreppet som eget ansvar och naglas fast vid en omogenhet som dras ut i all oändlighet.

Finns det några andra exempel i filmen på kyrkans och katolicismens makt över folket?

Tittas familj

Videokassetten avsnitt 4

I filmen skildras den italienska familjen, dess hierarkiska uppbyggnad och dess stora betydelse för den enskilde individen. Varje familjemedlem har sin nisch och maktposition. Liknande familjeförhållanden råder i stort sett än idag i Italien åtminstone i mindre städer och ute på landsbygden.

Vi möter familjen samlad för första gången vid lunchbordet i det trånga köket en helt vanlig vardag. Vad händer egentligen? Både Tittas mor och far får häftiga raseriutbrott. Hur reagerar barnen och de övriga familjemedlemmarna? Hur ska man förklara deras beteende?

Vilka personer består Tittas familj av och vilka släktförhållanden råder? I det moderna Sverige är en dylik familjebildning ytterst ovanlig. Här har familjebilden det mest mångskiftande utseende. Diskutera för- och nackdelar med en familjebildning lik den Titta växer upp i.

Vad arbetar Tittas far med? Vilken samhällsklass tillhör han? Vilken ställning har han i familjen? Hur ser han på de olika familjemedlemmarna? Har Tittas mor någon makt att tala om? Blir hon respekterad? Hur uttrycker hon sitt missnöje? Agerar hon olika mot olika familjemedlemmar? Är hon alltid arg och missnöjd? Beskriv några scener då hon visar oro och omtanke.

Under det år som filmen skildrar dör Tittas mor. Hur reagerar de olika familjemedlemmarna?

Tittas familj får vi lära känna mest av alla i filmen. Fadern skiljer sig från många andra fäder genom att han är anarkist. När man t ex går man ur huse för att tillsammans med partisekreteraren och hela hans militära uppbåd fira årsdagen av

Roms grundande, då är han och hustrun kvar i huset. Tittas far står utanför huset vid den låsta dörren. Hans fru Miranda vägrar att låsa upp grinden. I stället tar hon av honom hans svarta anarkistrosett och säger att om han nödvändigtvis måste dö så kan hon lika gärna strypa honom hemma. Hon behåller honom hemma i kärlek men han har svårt att finna sig i detta. Andra politiska uppgifter väntar där ute. Sorlet från paraderna når hemmet som ett avlägset vattenfall. Men hustrun är obeveklig. Senare hämtas han av milisen till ett förhör. I kvällen har någon placerat ut en vevgrammofon och spelat Internationalen. Tittas far förhörs, förnedras och tvingas dricka ricinolja. I mörkret hemma väntar maken oroligt och skyndar den illaluktande mannen till mötes. Hon tar hand om honom och tvättar honom. Titta kommer förbi i kvällsutstyrsel och gör grimaser. Fadern far ut efter honom och förbannar den han tror är angivaren, svågern Lallo, som lugnt sover vidare i sin del av huset. Den här episoden är lätt att förbise om man inte har tillgång till scenariot - som vi har haft - eller ser filmen flera gånger.

Källa: "Federico Fellini - Amarcord - Idé och scenario" av F F i samarbete med Tonino Guerra - Berghs förlag AB 1974.

Fascismen och förkrigstiden

Videokassetten avsnitt 5

I 30-talets Italien hade fascisterna under ledning av Benito Mussolini tagit över makten genom löften om lag och ordning, sociala reformer och ekonomisk utveckling; visserligen på bekostnad av individuell frihet. De hade snabbt vunnit anhängare, främst i borgerliga kretsar på grund av skräcken för ett socialistiskt maktövertagande.

Fellini har sagt att fascismen alltid ligger på lur inom oss som en hotande skugga. Han visar i filmen upp ett fattigt, okunnigt och hjälplöst Italien. Orsakerna till detta menar han går att söka dels i fascismen men till lika stor del i den katolska kyrkans makt över folket. Han kallar människornas beteende för en kvardröjande tonårsmentalitet. Man låter andra ta ansvaret samtidigt som man själv njuter av en obegränsad men sorglös frihet och han menar att detta är något typiskt italienskt.

Den 21 april ska man fira årsdagen av Roms grundande. Partisekreteraren från Forlì anländer för att som hedersgäst delta i festligheterna.

Beskriv scenen då partisekreteraren anländer. Vilken stämning råder? Vilka människor är där? Hur firas dagen? Vad händer under dagen respektive kvällen? Kan man skönja något motstånd mot fascismen?

Fellinis typgalleri

Videokassetten avsnitt 6

Fellinis filmer befolkas ofta av utstuderat annorlunda människor och mycket udda existenser från livet skuggsida. Kanske inte i lika stor utsträckning i *Amarcord* som i många andra av hans filmer, möjligen beroende på att hans avsikt här inte i lika hög grad varit att låta personerna vara symbolbärare. Men visst finns dessa specifika personligheter även i Fellinis barndomsvärld - som en spegel av det typiskt italienska som kan hittas varsomhelst, närsomhelst.

Vem är Volpina, vars namn betyder "den lilla rävhonan"? Hur betraktar stadens innevånare henne?

Fellini ger ofta på detta sätt speciella, betydelsebärande namn på sina filmpersonligheter.

Till exempel kan Gradisca översättas med "Var så god!" egentligen "Ni behagar!"

Pataca, öknamnet på Tittas morbror, egentligen stort värdelöst mynt, här odåga.

Fighetta, öknamnet på läraren i grekiska, egentligen obcent uttryck för vagina.

Scurezza, den svartklädde mc-föraren, egentligen mörker.

Detta är något som ofta är omöjligt att få med i filmens versionering men kan vara en hjälp vid analysen av personligheterna.

Vem är Biscain? Vad betyder han för staden och i synnerhet för filmen?

Det finns ytterligare en person i filmen som fungerar som ett sammanhållande kitt mellan de anekdotiska scenerna. Vem är det och vad representerar han i staden? Beskriv honom. Hur låter Fellini honom förhålla sig till publiken?

Vem är egentligen Scurezza di Corpoló? Beskriv honom. Hur uppfattar man honom i staden?

Gradiscas bröllop

Videokassetten avsnitt 7

Gradisca hör verkligen inte till dem som befinner sig på stadens skuggsida, tvärtom. Hon är på sätt och vis allas egendom, deras drömmars på en gång erotiska och samtidigt oskuldfulla drömflicka.

Vad tror du händer med alla mäns och pojkars drömmar när Gradisca gifter sig och vad kommer att hända med henne själv?
Varför låter Fellini filmen sluta med Gradiscas giftermål?

Till slut några notiser ur "Fellini om Fellini".

"Jag tror inte att vi inom har förändrats särskilt mycket: egentligen fortsätter vi att drömma samma drömmar som människorna gjorde för tre-fyratusen år sedan, och när vi konfronteras med livet är det fortfarande samma gamla rädsla som väcks till liv."

Vad tänker Fellini på?
Vilka drömmar drömdes redan för 4000 år sedan?

Fellini säger också en del intressanta saker vad gäller vårt förhållande till barndomen. Han talar om ett benådat tillstånd, som försvinner snabbt med åren. Det borde erkännas och skyddas som en dyrbar gåva- fortsätter han - ses som en guldgruva för kunskap och utvidgade sinnesupplevelser. Han menar att barnet länge bevarar kunskaper som vi har förlorat, att det vet massor om sådant som vi har glömt eller medvetet förträngt och utplånat.

Om jag hade en son - avslutar han detta - skulle jag framförallt försöka lära mig av honom. Fellini fick aldrig behålla någon son.

Filmens regissör

Federico Fellini föddes i Rimini den 20 januari 1920. Fadern, Urbano Fellini, handelsresande från Svignano. Modern, Ida Barbiani, från Rom. Två syskon: Riccardo och Maddalena. Vid tio års ålder rymde Federico hemifrån och sökte sig till clownen Perinos cirkus, där han fick sköta om en sjuk zebra. Under kriget reste han med en grupp kringresande skådespelare, för vilken han skrev sketcher. Efter en tid i Florens flyttade han till Rom. Där tecknade och skrev han för den humoristiska veckotidningen "Marc Aurelio", arbetade som tecknare och översättare av tecknade serier, skrev radioteater och skrev gags åt komikern Macario. När han arbetade för radion lärde han känna Giulietta Masina, som han gifte sig med den 30 oktober 1943. Sommaren 1944 föddes en son, som dog efter några veckor. När amerikanerna kom till Rom öppnade Fellini "Funny Face Shop", där han ritade karikatyror och porträttskisser av soldaterna. Där träffade Roberto Rossellini Fellini 1943 och engagerade honom som regiassistent för *Rom - öppen stad*.

Federico Fellini lever och verkar i Rom.

Ur: "Fellini om Fellini" av Giovanni Grazzini.

Produktionsuppgifter

Originaltitel:	Amarcord
Regi:	Federico Fellini
Manus:	Federico Fellini och Tonino Guerra
Produktion:	F C Productions, Italien och Frankrike, 1973
Foto:	Guiseppe Rotunno
Musik:	Nino Rota
Klippning:	Ruggero Mastroianni
I rollerna:	Stefano Proietta, Peppino Ianigro, Nando Ofrei, Carla Mora, Bruno Zani m fl.
Längd:	127 min.
Format:	35 mm, 16 mm
Censur:	Från 11 år
Distribution:	Warner Bros AB
Svensk premiär:	2 september 1974 på Sture i Stockholm

Litteraturtips och källor

(Tidskriften "Filmkonst" nr 5/90. "Fellini om Fellini" av Giovanni Grazzini 1983
Alfabeta Bokförlag AB
"Amarcord - Idé och scenario" av Federico Fellini i samarbete med Tonino Guerra
med 62 bilder - 1973 Berghs Förlag AB)

Fellinis filmer

Rampljusets barn (tillsammans med Alberto Lattuada) 1950

Den vita shejken, 1952

Gänget, 1953

La strada, 1954

Skurken, 1955

Cabirias nätter, 1957

La Dolce Vita, 1960

Boccaccio 70 (episodfilm, medregi: Vittorio de Sica, Mario Monicelli, Luchino Visconti), 1961

8 1/2, 1963

Julietta och andarna, 1965

Satyricon, 1969

Clownerna, 1970

Roma, 1972

Amarcord, 1974

Casanova, 1976

Orkesterrepetitionen, 1979

Kvinnostaden, 1980

Och skeppet går, 1983

Ginger och Fred, 1985

Intervista, 1987

Månens röster, 1989